

Шаповал І. І.,
аспірант ОДУВС

Науковий керівник:
Кузніченко О. О.,
доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
Науково-дослідного інституту правового
забезпечення інноваційної діяльності
НАПрН України

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ

В умовах воєнного стану отримав надзвичайну актуальність науковий аналіз публічного адміністрування в правовому регулюванні військових адміністрацій у зв'язку з повномасштабним тривалим російським терористичним вторгненням в Україну. В умовах постійної загрози для національної безпеки військові адміністрації відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності, правопорядку та захисту прав громадян. З огляду на це, особливого значення набуває детальне розроблення й уточнення правових засад діяльності цих органів, зокрема щодо засобів, форм і способів адміністративної діяльності, що здійснюється в процесі правозастосування.

Організація управління різними сферами суспільного життя виступає в якості найважливішої функції будь-якої публічно-правової системи. У цьому процесі беруть участь всі суб'єкти єдиної державної влади. Державна влада завжди єдина у своїх основних проявах – законодавчому, виконавчому, правоохоронному (судовому). Вона не може належати одній особі або одному державному органу, бо це створює загрозу встановлення антидемократичного тоталітарного режиму, тому державна влада повинна будуватися на основі певної організаційно-компетентної спеціалізації.

Військові адміністрації є органами державної влади, адміністративно-правовий статус яких являє собою складну організаційно-правову конструкцію. Її унікальність полягає в тому, що один державний орган поєднує в собі управлінські та правоохоронні функції. Виходячи з цього, для повного і всебічного розкриття його змісту доцільно виокремити головні ознаки органу державної виконавчої влади як суб'єкта управління та, на цій основі, розкрити зміст та особливості адміністративно-правового статусу військових адміністрацій. З цією метою слід звернутися до положень, вироблених наукою адміністративного права.

Орган виконавчої влади, будучи ланкою державного апарату, здійснює в межах своєї компетенції виконавчу і розпорядчу діяльність з метою реалізації функцій держави. На практиці за допомогою правових засобів необхідно забезпечити його основні позиції (правовий статус) як суб'єкта державного

управління. У цьому полягає одна з гарантій якості і ефективності діяльності органів виконавчої влади.

З метою встановлення специфіки адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади важливо з'ясувати його характерні ознаки й визначити риси, що відповідають цим ознакам. Це дозволить зробити найбільш достовірні висновки щодо поняття й сутності адміністративно-правового статусу як правової категорії.

З багатьох ознак органу державної виконавчої влади слід виділити найбільш характерні, а саме те, що він:

а) займає чітко окреслене положеннями Конституції України та інших нормативно-правових актів місце в системі державного механізму;

б) приймає першорядну участь у виконанні функцій держави в конкретно визначених сферах суспільних відносин;

в) має певну організаційну структуру, яка відповідає меті діяльності органу державної виконавчої влади;

г) виступає від імені держави у формі здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності;

д) наділений публічно-владними повноваженнями.

Для наділення правоздатністю орган виконавчої влади повинен отримати чітко визначений правовий статус, в якому кожна із перелічених ознак отримує правове оформлення і необхідні правові засоби, через які ці ознаки реалізуються на практиці.

Таким чином, виходячи з наведених ознак, можна стверджувати, що адміністративно-правовий статус органу державної виконавчої влади:

а) визначає його місце в системі державних органів, встановлених Конституцією та іншими нормативно-правовими актами;

б) фіксує його призначення в системі виконання державних функцій шляхом встановлення основної мети, завдань і функцій;

в) закріплює певну організаційну структуру й ресурси шляхом встановлення порядку фінансування, розподілу матеріальних засобів, необхідних для реалізації його завдань і функцій, шляхом регламентації порядку організації роботи;

г) визначає компетенцію органу, тобто окреслює коло його прав та обов'язків, необхідних для реалізації мети, завдань і функцій.

Таким чином, обумовлені адміністративно-правовим статусом права і обов'язки органу державної виконавчої влади орієнтовані на його функції та забезпечують його здатність діяти владно, від імені держави по відношенню до підлеглих йому об'єктів управління, а також вчиняти юридичні дії по відношенню до інших органів і організацій, які не перебувають з ним у відносинах підпорядкування. Так виявляється співвідношення основних елементів статусу органу управління та його головних ознак.

Компетенція органу виконавчої влади є складною правовою конструкцією. Визначення її поняття і правильне використання при розробці нормативних правових актів, що регламентують адміністративно-правовий статус органів

виконавчої влади, має істотне значення для підвищення ефективності діяльності цих органів як на центральному, так і місцевому рівні.

Підбиваючи проміжний підсумок дослідження, зазначимо, що компетенція місцевих органів виконавчої влади являє собою сукупність функцій і повноважень (прав і обов'язків) відповідно до визначених об'єктів управління. Відповідно до сформульованого визначення компетенція державного органу вказує на:

- 1) сферу суспільного життя, що є об'єктом діяльності цього органу;
- 2) державну функцію, яку орган повинен здійснювати в певній галузі суспільного життя і яка проявляється в ряді окремих питань, що входять до сфери його відання;
- 3) конкретні повноваження, що служать засобом успішного здійснення зазначеної функції в згаданій області суспільного життя.

Причому важливо підкреслити, що компетенція органу – це не сукупність її елементів, а їх система. Разом з тим, слід зазначити, що кожен елемент має відносну самостійність.

Отже, військові адміністрації використовують низку специфічних інструментів публічного адміністрування, що забезпечують ефективне публічне адміністрування в умовах воєнного стану. Первинним із них є видання підзаконних нормативно-правових актів, які встановлюють обов'язкові для виконання підзаконні норми права. Названі акти уточнюють і деталізують норми законів щодо встановлення комендантської години, заборони на певні дії чи пересування, а також інші обмеження, що є необхідними для підтримання громадського порядку та забезпечення безпеки держави. Адміністративно-правове забезпечення охоплює правові приписи, дозволи, заборони та зобов'язання, які спрямовані на реалізацію державних завдань у сфері оборони та безпеки. Це включає мобілізацію ресурсів, призов на військову службу та регулювання виробничих процесів, важливих для оборони країни. Організаційні інструменти через видання адміністративних актів охоплюють рішення, що ухвалюються центральними органами виконавчої влади або військовими адміністраціями для забезпечення належного функціонування сектору безпеки та оборони. Це може включати створення нових підрозділів, введення спеціалізованих функцій або затвердження відповідних інструкцій, що сприяють оперативному реагуванню на загрози. Контроль і нагляд, як важливий інструмент, реалізуються через моніторинг виконання виданих розпоряджень, зокрема дотримання комендантської години та виконання мобілізаційних розпоряджень. Адміністративно-правовий режим воєнного стану, який запроваджується комплексно, врегульовує питання практично всіх сфер суспільного життя в умовах відбиття повномасштабного російського терористичного вторгнення. Зокрема це включає моніторинг інформаційного поля, мобілізацію ресурсів та інші заходи, спрямовані на захист держави і населення. Як і в інших сферах суспільного життя, широко використовуються в діяльності військових адміністрацій можливості електронного врядування з

урахуванням особливостей режиму воєнного стану та дотримання вимог збереження державної таємниці.

У той же час, взаємодія військових адміністрацій з іншими органами державної влади, правоохоронними органами, діяльність яких координується військовим командуванням, яскраво простежується через повноваження військових адміністрацій у напрямку забезпечення публічного порядку та безпеки.

З іншого боку, в умовах воєнного стану, позитивно виглядає ідея концентрації в діяльності одного органу державної влади (військової адміністрації) функцій представницьких та виконавчих органів влади, а також функцій правоохоронних органів. В даному випадку особливості організаційно-правового статусу військових адміністрацій полягають у специфіці повноважень військових адміністрацій дозволяє здійснити їх умовний поділ на дві категорії: а) загальні, тобто ті, що властиві діяльності місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування (наприклад, підготовка та затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування; забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку відповідної території, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів і т.д.) і б) спеціальні, що властиві діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки (наприклад, встановлення охорони важливих об'єктів національної економіки України, які забезпечують життєдіяльність населення; сприяння Державній прикордонній службі України у підтриманні відповідного режиму на державному кордоні і т.д.). Тобто можна зробити висновок про дуалістичний характер компетенції військових адміністрацій.

Таким чином, адміністративно-правовий статус військових адміністрацій являє собою нормативно врегульований порядок утворення та функціонування цих державних органів, закріплення основних напрямків їх діяльності та взаємодії з іншими органами державної влади, правоохоронними органами та військовими формуваннями щодо забезпечення публічного порядку та безпеки, а також сукупність чітко визначених прав та обов'язків військових адміністрацій, головним завданням яких є забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення в умовах воєнного стану.